

"Concierto de Scheherazade"

af Jens Chr. Chappe Jensen, professor

"Concierto de Scheherazade" er en suite for vokal, ney, oud, big band og kammerorkester, der blev opført ved en række koncerter i 2017 og er udgivet på CD og video. Værket er inspireret af historien om Scheherazade, der hver nat reddede livet takket være sin eventyrlige fortællekunst og rummer tekster af den syriske poet Nizar Quabbanis. Værket er resultatet af et KUV-projekt på Det Jyske Musikkonservatorium (DJM), der eksperimenterede med at bygge bro dels mellem vestlig og mellemøstlig musikkultur, dels mellem den traditionelle "rytmiske" og "klassiske" verden.

Mellemøstlig musik i vestlig kontekst

At inddrage elementer fra mellemøstlige musikkulturer i vestlig musik er ikke et ukendt fænomen. Eksempelvis brugte orkesterkomponister som Carl Nielsen (Aladdin 1919), Maurice Ravel (Bolero 1928) og Duke Ellington (Caravan 1936) orientalsk farvede temaer som udgangspunkt for deres værker. Navnlig er det den arabiske musiks særlige monofone karakter og brugen af droner, der i forskellige perioder har inspireret vestlige komponister. Disse værker blev skrevet for og spillet af vestlige musikere uden egentlig kendskab til mellemøstlig opførelsespraksis. Værkernes kvalitet til trods bærer de i nogen grad præg af et umiskendeligt vestligt udtryk og et fravær af autentisk ornamentik og improvisation.

I nyere tid har andre komponister indenfor især jazzen samarbejdet med etnisk autentiske musikere med stor succes, fx Joe Zawinul, Ejvind Aarset, Paolo Fresu og Markus Stockhausen, men til gengæld i relativt små ensembler. Med dette projekt var målet at skabe et nyt værk for stort orkester, og kor, der forener elementer fra vestlig og mellemøstlig musik og inddrager højt specialiserede mellemøstlige musikere.

Ney, oud og dumbek

Mit første meget inspirerende møde med musikere fra Mellemøsten fandt sted i marts 2009, hvor DJM havde besøg af Keiwan Sakets orkester fra Iran. Kort efter, ved årskoncerten RAMA 2009, spillede DJMs Ethno Big Band, som jeg dirigerede, med de to syriske musikere Ibrahim Khader (ney) og Maher Mahmoud (oud), begge studerende på High Institute of Music i Damaskus. Under Aarhus Festuge samme år spillede mit eget orkester Blood Sweat Drum + Bass¹ (BSD+B) et par unisone arrangementer af syriske melodier med Simona Abdallah (dumbek) og Bilal Ershed (oud).

Disse koncerter og kontakter gav mig i marts 2010 mulighed for at gæsteforelæse på High Institute of Music i Damascus udsendt af DJM. Ved den lejlighed mødte jeg oudspilleren Essam Rafea, som lærte mig en hel del mere om den arabiske mellemøstlige musik, ligesom jeg anskaffede mig en betragtelig samling af syrisk musik på CD til senere inspiration.

Tidligere værker

Dette førte til at jeg i april-maj 2010 påbegyndte arbejdet med at komponere suiten "On the Road to Damascus" for big band, oud og ney. Suiten opførtes samme år ved to koncerter i forbindelse med Aarhus Festuge med Essam Rafea og Moslem Rahal som solister sammen med BSD+B. Den første koncert i Aarhus Musikhus blev optaget på multispør, og efter en lang redigerings- og mixningsproces

¹ Blood, Sweat, Drum & Bass er et moderne big band, der udover sax- og brassgrupper rummer en rytmegruppe med to trommeslagere, en percussionist, to keyboardspillere, to bassister, to e-musikere og to sangere. Bandet består overvejende af tidligere studerende fra DJM.

blev albummet "On the Road to Damascus" udgivet. Læs mere om "On the Road to Damascus" [her](#).

Jeg har løbende siden arbejdet med musikere fra Mellemøsten og udgav i 2014 CD'en "In the Spirit of..." (BSM 02), som, udover jazz ikonerne Palle Mikkelborg og Dave Liebman, også havde medvirken af Maher Mahmoud (Oud), Bilal Ished (Oud) og Moslem Rahal (Ney). Da jeg i 2016 fik mulighed for at komponere et større værk for BSD+B og Rander Kammerorkester (RKO), var det oplagt for mig igen at søge inspiration i den mellemøstlige musik og frem for alt igen få mulighed for at præsentere tre store solister fra Syrien, som pga. borgerkrigen nu alle er bosiddende i Europa.

Maher Mahmoud (t.v.) og Moslem Rahal (midt) og Bilal Ished (t.h.)

Brobygning

Som nævnt var projektets mål at bygge bro dels mellem vestlig og mellemøstlig musikkultur, dels mellem den traditionelle "rytmiske" og "klassiske" verden. I orkesterverdenen er disse genrer traditionelt repræsenteret ved Symfoniorkesteret og Big Bandet, hvor det første typisk spiller klassisk partiturmusik og det andet typisk spiller arrangeret rytmisk musik med passager med improviserede soli. Hvis en brobygning mellem disse formater skulle lykkes, var det afgørende at udvikle kompositioner og arrangementer, der integrerer kvaliteterne fra dem begge.

Udfordringen har her været at skrive et partitur, som giver plads til kammerorkestrets mere sarte instrumenter og at få bigbandet til at spille så tilpas dynamisk, at der blev skabt balance mellem de to ensembler. Omvendt har kammerorkestret skullet tilpasse sig den mere groove-baserede musik, de åbne, improviserede former og ikke mindst de fraseringsmæssige udfordringer, hvor den syriske violinist Jehad Jazzbeh som primo violin har været en afgørende rollemodel. Alle musikere har ligeledes skullet tilpasse deres intonation til de anvendte kvarttoneskalaer. Dette foregik dels sammen med de mellemøstlige musikere på prøverne, men har også kunnet forberedes via præindspillet materiale, som var tilgængeligt sammen med nodematerialet i god tid før selve prøverne.

Nytænkning

Projektets ambition var gennem nytænkning i kompositions-, arrangements- og instrumentationsfasen at skabe et værk, som både indeholder fornyelse og originalitet. Særligt i kraft af sammensætningen af instrumenter og en vekselvirkning mellem gennemkomponerede passager og åbne, improvisatoriske forløb, hvor musikerne kunne få lejlighed til at bringe deres spontane musikalske færdigheder i spil (analogt til Scherezarades fortællekunst). Ved at inddrage virtuose musikere med mellemøstlig baggrund blev det endvidere muligt at tilføre musikken en høj grad af autencitet, qua deres særlige forståelse for forsiringer, rytmik og klangfarve. Endelig kunne brugen af harmonik og æstetik fra vestlig nutidsmusik, herunder elektroniske virkemidler, skabe en samtidsmusikalsk kontrast til det mellemøstlige islæt.

Formidling og udbredelse

"Concierto de Scheherazade" blev præsenteret ved fire offentlige koncerter i Danmark og Sverige under Vinterjazz 2017, og en af satserne indgik senere i DJM's Festugekoncert 2017. Projektet er netop udgivet på CD: Concierto de Scheherazade (BSM 04), og er desuden dokumenteret på [video](#) i HD-kvalitet.

Chappe, BSD+B, RKO og solister ved opførelsen af Concierto de Scheherazade på Mejeriet i Lund lørdag d. 25.2. 2017. Foto Sussa Stubbergaard.

Derudover indgår værket løbende i BSD+B's koncerter, ligesom det er ambitionen at kunne opføre værket med andre ensembler. Endelig indgår erfaringer og viden fra projektet helt naturligt i min undervisning i komposition og arrangement på DJM.

En analytisk gennemgang af de kompositionsmetoder jeg har anvendt i 1. sats af værket kan tilgås via [dette link](#).

Jens Chr. "Chappe" Jensen (f. 1957) er professor i ledelse af og komposition for store ensembler v. Det Jyske Musikkonservatorium. Se [profil](#)

Det fulde værk kan høres her: <http://www.bloodsweat.dk/music>

Video af 1. sats: The Sultans Delights: <https://vimeo.com/297031881>

Video af 2. sats: Isfahan my Dream: <https://vimeo.com/222205756>

Fuldt partitur: https://drive.google.com/file/d/1dXvXbSbEtpX46QGTPrz_r8v_lyA3Zffe/view

KUV-projektet "Concierto de Scheherazade" var finansieret af FOKU-puljen ved DJM og Statens Kunstfonds Legatudvalg for Musik. Koncerterne, CD-optagelse og udgivelse blev til med ensemblerne Blood Sweat Drum + Bass (BSD+B) samt Randers Kammerorkester (RKO) og blev gennemført med støtte fra, Statens Kunstfond, Musikpuljen i Aarhus Kommune, Dansk Kapelmesterforening, ToneArt, DJBFA, DMF og KODA.

Presseomtale

JazzSpecial

Det er i det overdådigt veloplagede men også dynamisk forfinede orkesterspil og i "Chappe" Jensens kolossale vingefang som kreatør af stort tænkte og flot gennemførte projekter, man finder den mest frapperende glæde ved denne indspilning.

Blogspot.com

Chappe forener jazzen, klassisk musik og mellemøstlig musik på imponerende vis. Et stærkt album der ikke kan anbefales nok. Sæt dig ned. Skru op for anlægget. Tag på rejse. Du vil ikke hjem igen.